

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра економічної теорії та економічних методів управління

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мікроекономіка

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 07 Управління та адміністрування
(шифр і назва)

спеціальність 071 Облік і оподаткування
(шифр і назва)

освітня програма Облік і оподаткування
(шифр і назва)

спеціалізація _____

вид дисципліни Обов'язкова
(обов'язкова / за вибором)

факультет Економічний

2024 / 2025 навчальний рік

Борис Дар'я ЗАГОРСЬКА
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Мікроекономіка» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «Облік і оподаткування»

Першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності (напрямку) 071 Облік і оподаткування

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є формування знань та уявлень про основні закони поведінки економічних суб'єктів, як окремих економічних одиниць, мотиви їх поведінки, про мікроекономічні умови функціонування бізнесу та домогосподарств; оволодіння інструментарієм сучасної економічної теорії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завданням дисципліни є формування фахових та спеціальних компетенцій майбутнього спеціаліста, таких як:

- Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК08).
- Здатність проведення досліджень на відповідному рівні (ЗК13).
- Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці (СК01).

1.3. Кількість кредитів - **5** кредитів **ECTS**

1.4. Загальна кількість годин - **150** годин

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
<u>Нормативна</u> / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
3-й	-й
Лекції	
32 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
- год.	год.
Самостійна робота	
86 год.	год.
Індивідуальні завдання	
- год.	

1.6. Програмні результати навчання дисципліни «Мікроекономіка»:

- Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем (ПРН01).
- Розуміти організаційно-економічний механізм управління підприємством та оцінювати ефективність прийняття рішень з використанням обліково-аналітичної інформації (ПРН08).
- Усвідомлювати особливості функціонування підприємств у сучасних умовах господарювання та демонструвати розуміння їх ринкового позиціонування (ПРН13).
- Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження соціально-економічних явищ і господарських процесів на підприємстві (ПРН15).

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Ринковий механізм та основні економічні суб'єкти

Тема 1. Введення в мікроекономіку

Зміст. Становлення мікроекономіки як напряму економічної теорії. Класична школа. Маржиналізм. Австрійська, Кембриджська, Лозаннська школи маржиналізму. Предмет і метод дисципліни. Індивідуальні економічні суб'єкти. Модель економічного кругообігу. Функції мікроекономіки. Принципи науки. Обмеженість ресурсів та раціональний вибір. Крива виробничих можливостей.

Методологія економічного аналізу. Методи аналізу, групування, моделювання. Принцип оптимізації та диференціювання. Граничний аналіз. Рівновага системи. Мікроекономічне моделювання. Абсолютні та відносні показники. Диференціювання та похідна функції. Графічні моделі. Верифікація моделей. Функціональність та економічні функції.

Тема 2. Товарні ринки: основи теорії попиту та пропозиції.

Зміст. Ринковий механізм. Попит. Закон попиту. Функція попиту. Нецінові чинники попиту. Пропозиція. Закон пропозиції. Функція пропозиції. Нецінові чинники пропозиції. Ціновий механізм. Ринкова рівновага. Моделі ринкової рівноваги.

Надлишок виробника. Надлишок споживача. Цінова еластичність попиту. Фактори цінової еластичності попиту. Цінова еластичність пропозиції. Фактори цінової еластичності пропозиції. Еластичність за доходом. Перехресна еластичність. Взаємопов'язані товари та товарні групи.

Тема 3. Теорія споживчої поведінки. Кількісний та порівняльний підходи.

Зміст. Вибір споживача. Раціональність споживача. Переваги споживача. Кількісний підхід. Корисність. Гранична та загальна корисність. Функція корисності. Закон спадної корисності. Таблиці Менгера. Рівновага споживача. Закони Госсена. Обмежувальні чинники поведінки. Ціни та бюджетне обмеження.

Порядковий (порівняльний) підхід. Аксиоми раціональності. Монотонність функції. Криві байдужості, їх види. Бюджетне обмеження. Порівняльна статика попиту. Лінія «дохід – споживання». Лінія «ціна – споживання». Гранична норма заміщення. Крива Енгеля. Ефект доходу. Ефект заміщення. Рівняння Слуцького. Нормальні товари. Товари Гіффена. Виведення функції попиту.

Тема 4. Загальна теорія фірми і витрат. Виробництво та виробнича функція

Зміст. Фірма. Економічна природа фірми. Виробнича функція та технологічна ефективність виробництва. Критерії розподілу фірм. Типи ринкових структур. Прибуток. Загальний виторг. Витрати. Внутрішні витрати. Зовнішні витрати. Бухгалтерський

прибуток. Економічний прибуток. Короткостроковий період. Постійні витрати. Змінні витрати. Загальні витрати. Середні витрати. Граничні витрати. Зв'язок між граничними та середніми витратами. Довгостроковий період. Ефект масштабу. Віддача від масштабу. Виробнича функція Однофакторна виробнича функція. Граничний, середній та загальний продукт. Двохфакторна виробнича функція. Функція Кобба-Дугласа, Леонтьєва, CES-функція.

Розділ 2. Теорія виробництва та факторів

Тема 5. Ціна і обсяг виробництва фірми в умовах досконалої конкуренції.

Зміст. Фірма в умовах вільної конкуренції. Валовий підхід. Досконала конкуренція. Ціна та обсяг виробництва. Короткостроковий період. Загальний дохід. Загальні витрати. Бухгалтерський та чистий прибуток. Оптимальний обсяг виробництва. Рівновага фірми. Граничний підхід і поведінка фірми на ринку. Граничний дохід. Граничні витрати. Економічний прибуток. Гранична фірма. Правило максимізації прибутку конкурентної фірми. Правило мінімізації витрат. Нормальний прибуток. Довгострокова рівновага.

Тема 6. Ринкова влада і ринки недосконалої конкуренції.

Зміст. Монополія. Ринкові бар'єри. Природна монополія. Технологічна монополія. Доцільна монополія. Прибуток монополії. Неефективність монополії. Ринкова влада. Індекс Герфіндаля. Індекс монополювальної влади. Індекс концентрації. Цінова дискримінація та її види. Антимонopolна політика. Монополістична конкуренція. Рівновага фірми в умовах монополістичної конкуренції. Олігополія. Дуополія. Ламана крива попиту. Модель Курно. Картель. Злиття та поглинання. Стратегії ціноутворення в олігополії. Теорія ігор та ціноутворення.

Тема 7. Ринки економічних ресурсів.

Зміст. Ринки ресурсів. Гранична доходність фактору. Правило оптимальної кількості ресурсу. Ринок праці. Попит на працю. Чинники пропозиції праці. Граничний продукт. Рівень оплати праці. Оптимальна кількість праці для конкурентної фірми. Рівновага на ринку праці. Попит на працю та його чинник. Модель індивідуальної пропозиції праці. Монопсонія. Грошовий капітал. Ставка відсотку. Ставка дисконтування. Фізичний знос капіталу. Моральний знос. Попит на землю. Пропозиція обмеженого ресурсу. Рента. Орендна плата. Ринок землі. Ціна землі.

Тема 8. Загальна економічна рівновага, суспільний добробут. Суспільні блага та зовнішні ефекти.

Зміст. Ціни часткової рівноваги. Моделювання загальної рівноваги. Закон Вальраса. Конкурентна рівновага та суспільний добробут. Розподіл та критерії оптимальності Парето та Калдора-Хікса. Перша теорія суспільного добробуту. Друга теорема суспільного добробуту. Держава як економічний суб'єкт. Права власності на ресурс. Специфікація і захист прав власності. Позитивні зовнішні ефекти. Негативні зовнішні ефекти. Інтерналізація зовнішнього ефекту та ринкова рівновага. Суспільні блага. Змішані блага. Клубні блага. Виключність із споживання. Конкурентність у споживанні. Суспільна вигода. Суспільні витрати. Попит та пропозиція на суспільні блага. Ціна суспільного блага.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усьо го	у тому числі					усьо го	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с. р.		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Розділ 1. Ринковий механізм та основні економічні суб'єкти												
Тема 1. Введення в мікроекономіку.	16	4	4			8						
Тема 2. Товарні ринки: основи теорії попиту та пропозиції.	18	4	4			10						
Тема 3. Теорія споживчої поведінки. Кількісний та порівняльний підхід.	20	4	4			12						
Тема 4. Загальна теорія фірми та витрат. Виробництво та виробнича функція	18	4	4			10						
Разом за розділом 1	72	16	16			40						
Розділ 2. Теорія виробництва та факторів												
Тема 5. Ціна і обсяг виробництва фірми в умовах досконалої конкуренції	20	4	4			12						
Тема 6. Ринкова влада і ринки недосконалої конкуренції	20	4	4			12						
Тема 7. Ринки економічних ресурсів	18	4	4			10						
Тема 8. Загальна економічна рівновага, суспільний добробут. Суспільні блага та зовнішні ефекти.	20	4	4			12						
Разом за розділом 2	78	16	16			46						
<i>Усього годин</i>	150	32	32	-	-	86						

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення мікроекономіки, предмет і метод дисципліни. Модель економічного кругообігу	2
2	Моделі і функції в мікроекономіці	2
3	Ринковий механізм, закони попиту та пропозиції	2
4	Еластичність попиту та пропозиції	2
5	Теорія споживчої поведінки. Кількісний підхід. Рівновага споживача. Закони Госсена	2
6	Теорія споживчої поведінки. Порівняльний підхід. Порівняльна статика попиту, ефект доходу та ефект заміщення	2
7	Економічна природа фірми.	2
8	Виробництво та виробнича функція	2
9	Ціна і обсяг виробництва фірми в умовах досконалої конкуренції. Правило мінімізації витрат та максимізації прибутку	2
10	Правило максимізації прибутку та довгострокова рівновага фірми	2
11	Монополія, її види, ціна та обсяги виробництва. Монополістична конкуренція.	2

12	Стратегії ціноутворення в олігополії	2
13	Фактори виробництва. Ціноутворення на ринку праці	2
14	Фактори виробництва. Ринки землі та капіталу	2
15	Загальна економічна рівновага та суспільний добробут	2
16	Держава як економічний суб'єкт: суспільні блага та зовнішні ефекти	2
Усього		32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу, наданого в лекціях	12
2	Підготовка до виступу на семінарських заняттях	10
3	Рішення задач, винесених на самостійну підготовку	24
4	Поглиблене вивчення основної та додаткової літератури за темами дисципліни	12
5	Пошук та аналіз додаткової інформації за заданими темами у фахових наукових статтях та інших виданнях	10
6	Опрацювання самостійних завдань, що носять творчий характер за окремими темами	8
7	Систематизація та повторення матеріалу перед заліком	10
Усього		86

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання включають в себе розрахункові завдання відповідно до тем, що розглядаються за методичним посібником «Збірник задач з мікро- та макроекономіки». Завдання виконуються як самостійно так і на практичних заняттях.

7. Методи навчання

Основними методами навчання є пояснювально-ілюстративний, репродуктивний та метод проблемного викладення матеріалу. Студенти в процесі опанування матеріалу на лекційних, семінарських заняттях та в ході самостійної роботи отримують індивідуальні або колективні завдання, кейси та розрахункові задачі, які вирішують під керівництвом викладача та самостійно. Вивчення матеріалу курсу передбачає застосування методів наукової абстракції, узагальнення, аналізу та синтезу, моделювання, функціонального та статистичного аналізу, а також методів графічного представлення даних та результатів.

8. Методи контролю

Результати навчальної діяльності студентів оцінюються за 100-бальною шкалою відповідно до європейської системи залікових кредитів (ECTS). Підсумком курсу є залік. *Поточний контроль* знань студентів з навчальної дисципліни «Мікроекономіка» проводиться у формах: оцінювання роботи на семінарських (практичних) заняттях, самостійної роботи, поточного модульного контролю у вигляді контрольної роботи. На практичних заняттях оцінюються участь в обговоренні ситуацій, доповіді на задану тему, доповнень та запитань до доповідей інших студентів, участь у дискусіях, виконання задач та завдань за темами. Бали, отримані на семінарських заняттях додаються до загальної суми балів, яку студент може отримати при виконанні контрольної роботи.

Контрольна робота включає в себе оцінювання за 2-ма розділами курсу, є елементом проміжного контролю роботи студента і має наступну структуру: завдання 1-го рівня – 16 тестових питань закритої форми з одним варіантом відповіді (максимальна кількість балів – 32); завдання 2-го рівня – 4 розрахункових завдання тестової форми (максимальна кількість балів – 16); завдання 3-го рівня – творче завдання, вірна та повна

відповідь якого оцінюється у 12 балів. Максимальна кількість балів контрольної роботи - 60.

Підсумковий контроль знань (іспит) здійснюється наприкінці курсу у вигляді письмової роботи студента і має наступну структуру: завдання 1-го рівня – 8 тестових питань закритої форми з одним варіантом відповіді (максимальна кількість балів – 16); завдання 2-го рівня – 3 розрахункових завдання тестової форми (максимальна кількість балів – 12); завдання 3-го рівня – питання відкритої форми або задача, де вірна та повна відповідь оцінюється у 12 балів. Максимальна кількість балів - 40.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання				Іспит	Сума
Розділ 1 (теми 1-4)	Розділ 2 (теми 5-8)	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
До 10 балів (в залежності від ступеню активності)	До 10 балів (в залежності від ступеню активності)	60	60	40	100

Критерії оцінювання участі у семінарських заняттях:

- ґрунтовність і повнота відповіді на поставлені запитання;
- творчий характер розкриття питань;
- якість аргументації та додаткова інформація, що використовується у відповіді;
- активність участі в дискусії та обговоренні питань;
- ґрунтовність та методологічна послідовність у виконанні задач;
- точність та вірність вирішення задач;
- якість та точність побудування графічних моделей.

Критерії оцінювання результатів контрольної роботи:

- вірність отриманих тестових та розрахункових завдань;
- творчий підхід та розуміння зв'язків у відповіді на творче питання;
- обґрунтованість відповідей та вміння їх пояснювати при розгляді результатів;

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи:

- вірність отриманих тестових та розрахункових завдань;
- обґрунтованість відповіді питань відкритої форми.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Аналітична економія : Макроекономіка і мікроекономіка : [підручник] : у 2 кн. / За ред. С.М. Панчишина. – Кн. 1 : Вступ до аналітичної економії. Мікроекономіка. – К. : Знання, 2009 – 723 с.
2. Безугла В.О., Постіл І.І. Мікроекономіка. Навч.посіб. – К. Центр навчальної літератури, 2007 р. – 288с.

3. Економічна теорія (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка).: навчальний посібник / Мацелюх Н. П., Максименко І. А., Теліщук М. М. та ін. - Ірпінь : Університет ДФС України, 2018.
4. Мікроекономіка: конспект лекцій / Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М. Костюченко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 206 с.
5. Мірясов Ю.О., Збірник задач з мікро- та макроекономіки». – Х.: ХНУ, 2020 – 36 с.
6. Мірясов Ю.О. Економічна теорія: мікро- та макроекономіка / навч. посібник – Х.: ХНУ, 2020 – 98 с.
7. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник./ за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. – Івано-Франківськ, «Лілея-В». – 2015. – 348 с.
8. Павленко І.М. Мікроекономіка. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 288с.
9. Пилипенко В.В. Мікроекономіка: Практикум. Навч. посібник – К.: ЦУЛ. – 2009. – 298с.

Додаткова література:

1. Гронтковська Г.Е., Косік А.Ф. Мікроекономіка. Практикум: 3-е видання. Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2010. – 420с
2. Калініченко О. В., Березіна Л. М. Мікроекономіка. Практикум. Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
3. Мартин О.М. Мікроекономіка: теорія, тести, задачі. Частина І: навчальний посібник. Львів : ЛДУ БЖД, 2021. 271 с.
4. Мікроекономіка: Навч. посібник / Н. М. Каменева, М. В. Косич, О. Ю. Александрова та ін. – Харків: УкрДУЗТ, 2022.
5. Мікроекономіка: підручник / А. П. Наливайко, Л. А. Азьмук, П. Г. Банщиков та ін.; за ред. А. П. Наливайка. - К. : КНЕУ, 2011 - 446 с.
6. Піндайк Р., Рубінфельд Д. Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А. Олійника, Р. Скільського. — К.: Основи, 1996 — 646 с.
7. Скорик Г.І. Вступ до макро і мікроекономіки : Навчальний посібник / Г. І. Скорик, М. Б. Швецова, П. І. Стецюк. - Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. - 164 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://www.ukrstat.gov.ua> - Державний комітет статистики України
<http://econwpa.wustl.edu/wpawelcome.html> - Архіви робочих матеріалів з економіки
<http://www.readbookz.com/books/134./html> - Бібліотека он-лайн
<http://www.economicus.ru> - Економічна теорія он-лайн
<http://www.niss.gov.ua> - Національний інститут стратегічних досліджень
<http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc-Gum/ET/texts.html> - Науковий журнал – Економічна теорія